

Kulttuurihistorian opinnäytteet 2017

Marjo Kaartinen

Kulttuurihistoriassa tarkastettiin vuonna 2017 seitsemäntoista pro gradu -tutkielmaa ja viisi väitöskirjaa. Vuosi oli näin ollen taas hieno ja juhlantäyteinen. Tutkimusaiheet ovat tälläkin kertaa kummunneet ajankohtaisista yhteiskunnallisista haasteista, tekijöiden omista harrastuksista, kiinnostuksesta johonkin aikakauteen ja hyvin monenlaisista tiedonintresseistä.

Pro gradu -tutkielmissa huomioni kiinnittyi tänä vuonna erityisesti niiden ajalliseen painottumiseen, sillä romantiikka ja 1800-luvun alkupuoli kiinnosti likipitään kolmannelta tekijöistä. Annastiina Löppönen tarkasteli Manning pariskunnan teloitusta speaktaakkelinä Lontoossa vuonna 1849. Tuija Sundell tutki yhtä 1800-luvun merkittävää, mutta jonkin verran unohtunutta matkakirjailijanaista, Julia Pardoeta, fokuoituessaan tämän tulkintoihin Istanbulista. Matkustamisen kulttuurihistorian parissa oli myös Heidi Tähtinen, joka tarkasteli runoilija John Keatsia ja tämän viimeiseksi jäänyttä matkaa Roomaan 1820–1821. Tutkielman fokus oli kaipuun, *Sehnsuchtin* käsitteessä, sillä runoilijan hiipuminen tuberkuloosiin ja lopulta kuolema loivat dramaattisen taustan Keatsin Roomalle. Romantiikan runoilijoita tutki myös Miira Vuoksenranta. Hän fokuoitiin kolmeen 1700-luvun jälkipuoliskon maineikkaaseen naisrunoilijaan Anna Barbauldiin, Mary Robinsoniin ja Charlotte Smithiin. Vielä Marketta Rinteenkin tutkielma tarkasteli pitkälti 1800-luvun kulttuuria sen fokuoituessa ns. klassisiin tyttökirjoihin. Ajallisesti varhaisin fokus tämän vuoden graduissa oli Tiia Saarijärvellä, joka tarkasteli naisten lisääntymiserveytyteen liittyviä käsityksiä 1700-luvun alun Englannissa.

Huomio kiinnittyi myös siihen, että nämä kaikki tutkielmat tarkastelivat englanninkielistä kulttuuripiiriä. Tänä vuonna tämä painotus olikin meillä tavallistakin voimakkaampi. Näiden lisäksi tällä kielialueella operoi viisi muutakin pro gradu -tutkielmaa. Tässä kohden tekee jo mieleni kannustaa kaikkia käyttämään mahdollisimman laajasti kielitaitoaan ja rohkeasti vahvistamaan niitä kieliä, joita tuntee hallitsevansa heikommin – ja tietenkin opettelemaan aivan uusia. Tutkimuksen tekeminen edellyttää oikeastaan vain passiivista kielitaitoa ja sen kartuttaminen on monelle paljon aktiivista tuottamiskykyä helpompaa. Lukemallahan lukutaitoa parannetaan! Nykyisin sähköisiä aineistoja löytyy todella hienosti monenmoisilta kielialueilta, joten rohkeasti vain etsimään. Tämän esitän nyt vain yleisesti suomalaisten kielitaidon suppeutumiseen liittyvänä huomiona ja toiveena jonkinlaisesta vastaiskusta; en missään tapauksessa – itsekin erityisesti Englannin kulttuurihistoriaan erikoistuneena – halua tämän kulttuuri- ja kielialueen merkitystä tai kiinnostavuutta vähätellä.

On päivänselvää, että internetin *lingua franca* on englanti, mistä etuna on, että yhden kielen kautta pääsee nykyisin ainakin jossain määrin käsiksi myös muiden kulttuuripiirin ilmiöihin – ja samalla näistä kaikista kulttuuripiireistä sulautuu globaali kulttuuripiiri. Tällaista tarkasteli Minja Mäkilä k-popiin liittyneessä graduissaan, jossa hän fokuoitiin eteläkorealaisten poptähtien mielenterveyden ongelmiin liittyvään fanikritiikkiin. K-popin tavoin globaali ilmiö on *couchsurfing*, jota Lauren Cook puolestaan tutki meillä hivenen harvinaisemmin autoetnografisin menetelmin, eikä Lassi Ruutiaisen tarkastelemaa modernistista ravintolakulttuuriakaan voi tai tarvitse kiinnittää mihinkään tiettyyn kulttuuripiiriin. Lauren Cook teki tutkielmansa Pathway in Popular Culture Studies -

maisteriohjelmassa samoin kuin Joonas Sinkkonen, joka tarkasteli Ayn Rand -kriittiköä BioShock-pelissä.

Siinä missä englanninkielinen kulttuuripiiri korostui, tänä vuonna tarkastettiin vastaavasti poikkeuksellisen vähän suomalaisiin tematiikkoihin liittyviä graduja. Ja tietenkin täytyy sanoa heti että se, mikä olisi suomalaista, pakenee määrittelyitä, sillä eihän minkään ilmiön voi ajatella syntyvän, kasvavan tai kuolevankaan kansallisessa umpiossa. Salla Ahvenjärven kantrimusiikin harrastamista Suomessa tarkastellut gradu piti tietenkin toista jalkaansa yhdysvaltalaisessa musiikkikulttuurissa eikä Jaakko Mäkisenkään tutkimia suomalaisia mutta ulkomailla uran luoneita Jari Litmasen kaltaisia jalkapalloilijoita voi aivan puhtaasti kotimaan kamaraan sitoa.

Tänäkin vuonna meillä tarkasteltiin graduissa myös pohjoismaisia teemoja. Tuulia-Tuulia Tummuvuoren soveltavan kulttuurihistorian piiriin luettavissa olevan ja keskiaikamuseoiden historiapolitiikkaa tarkastelleen tutkielman kohdemuseot olivat Turun lisäksi Tukholmassa ja Bergenissä. Ella Vihervuori puolestaan tutki hyvin ajankohtaisia hyvinvoinnin ja julkisen kaupunkitilan kysymyksiä tanskalaisen arkkitehdin Jan Gehlin ajattelussa. Anna Tolosen Vartiovuori-liikettä tarkastellut tutkielma pureutui myös samaan lähihistorian hetkeen, 1980-luvun alun kaupunkiympäristöliikkeeseen, tällä kertaa siis täällä Turussa.

Kulttuurihistorian vuoden 2017 väitöskirjojen aihekirjo oli myös melkomoinen, mutta olisikin aika surkeaa ja tylsää, jos me kaikki tutkisimme samaa. Tänä vuonna valtakuntaan saatiin uusi medievalismi-tohtori, kun Heta Aali väitteli merovingikuningattarista 1800-luvun alkupuoliskon ranskalaisessa historiankirjoituksessa. Hän osoittaa, miten 500-luvun jännittävät, syntiset, hurskaat ja murhanhimoiset kuningattaret saivat historiakirjallisuudessa vaihtelevaa kohtelua Ranskan poliittisesti myllerryksisessä ajassa.

Heidi Hakkarainen fokusoitui modernin ja huumorin ydinkysymyksiin tarkastellessaan Wienin kaupunkikuvaa 1800-luvun jälkipuolen kiihkeästi muuttuvassa kaupungissa, juuri siinä, josta tuli fin-de-sièclen yksi ikonisimmista. Hänen päälähteinään olivat pilalehdet. Hakkarainen osoitti, miten huumori oli keino käsitellä suuria muutoksia elinympäristössä. Samassa ajanjaksossa operoi myös Anu Salmela väitöskirjassaan, joka tarkasteli naisten itsemurhia 1800-luvun jälkipuoliskolla. Salmela hyödynsi tutkimuksessaan Karen Baradin uusmaterialistista toimijuusrealismia, jonka kautta hän rakensi suomalaisista tuomioistuinprosesseista moninaisia ruumiinavauspöytäkirjoja ja oikeusasiakirjoja lukien kokonaisuuden, jossa merkityksensä oli niin skalpellilla kuin lääkäreiden käsityksillä naiseudestakin.

1900-luvulle tultaessa väitöskirjoissa siirryttiin ensiksi kahvipöytään. Helena Lindsténin tutkimus tarkasteli nimittäin kahvittelukulttuuria suomalaisella maaseudulla kursailuineen, sen seitsemine sortteineen ja muine tapakulttuurisine erikoisuuksineen ja toki tavanomaisuuksineenkin. Pullakahvit työn lomassa ja juhlat täytekakut erikoistilaisuuksissa nousevat tässä tutkimuksessa siihen rooliin, jonka ne itseymmärryksessämme yhä ansaitsevat, etenkin jotta ne eivät kahvittelukulttuurimme muuttuessa *latteiksi* kokonaan katoaisi muististamme. Lindsténin lähdeaineistona toimivat erityisesti muistitietokeräykset, mutta hän hyödynsi runsaasti myös aikakauslehtiä– ja ammensi niistä tutkimukseensa myös kirjaimellisesti herkullisen kuvituksen.

Katsaukseni päättää Mila Oivan väitöskirja, joka vei usein niin kovin läntiseen kulttuuripiiriin fokusoituvan kulttuurihistorian railakkaasti entiseen itäblokkiin. Hän tarkasteli niitä rooleja, joita

puolalainen muotiteollisuus tavoitteli ja saavutti Neuvostoliitossa, puolalaista teollisuutta ja sen markkinointistrategioita. Tutkimus osoittaa, miten moninaista läntistyminen (jos sellaiseksi esimerkiksi mainonnan ja brändäyksen saa lukea) lopulta virallisessakin Neuvostoliitossa oli, vaikka sitä ei etenäkään ennen perestroikaa julkisesti myönnettykään.

Kulttuurihistorian pro gradu -tutkielmat 2017

Ahvenjärvi, Salla: *”Siinä on joku vieraus” – Kantri ja sen asema 1980-luvun Suomessa harrastajayhteisön tulkitsemana.*

Cook, Lauren: *Care of the Self in Couchsurfing: Practices of a Host in the Intimately Mobile Age.*

Löppönen, Annastiina: *Bermondseyn kauhu. Pariskunta Manningin julkinen teloitus spehtaakkelina Lontoossa 1849.*

Mäkilä, Minja: *Ongelmana mielenterveys – fanikritiikki eteläkorealaisten populaarimusiikin artistien mielenterveyden häiriöiden käsittelyä kohtaan vuosina 2016–2017.*

Mäkinen, Jaakko: *Miten tähdeksi kasvetaan? Lapsuus ja nuoruus suomalaisten jalkapallotähtien elämäkerroissa 1995–2015.*

Päiväläinen, Mirja: *Ikääntyvä nainen Annan ja Kotilieden henkilöhaastatteluissa vuosina 2011–2012.*

Rintee, Marketta: *”Takkatulen lämmöstä maailman myrskyihin”. Sukupuoli ja toiminnan tilat Louisa M. Alcottin, Susan Coolidgen ja L.M. Montgomeryn tyttökirjojen Pohjois-Amerikassa 1860-luvulta 1920-luvulle.*

Ruutiainen, Lassi: *Modernistinen ravintolakulttuuri. The Fat Duck ja elBulli uudenlaisen ruoan kehittäjinä 1995–2011.*

Saarijärvi, Tiia: *Ongelmanhallintaa lääkärin käsikirjoilla. Naisten lisääntymisterveys 1700-luvun alun Englannissa.*

Sinkkonen, Joonas: *Rapture: The True Galt’s Gulch. BioShock as an Artistic Critique of the Ideals of Ayn Rand and Objectivism.*

Sundell, Tuija: *Kaduilla ja kodeissa. Julia Pardoen Konstantinopoli v. 1836.*

Tolonen, Anna: *Vartiovuori-kiista: Ympäristöliikkeen ja kansalaisaktiivisuuden nousu 1980-luvun Turussa.*

Tummavuori, Tuulia-Tuulia: *Keskiaikaa kolmessa kaupungissa – Keskiajan esittäminen Bergenin, Tukholman ja Turun keskiaikamuseoissa vuonna 2017.*

Tähtinen, Heidi: *Kaipuun kokemus ja ikävän tilat. John Keats ja Rooma 1820–1821.*

Vihervuori, Ella: *Unelmana ihmisen kokoinen kaupunki. Hyvinvointi ja julkinen kaupunkitila arkkitehti Jan Gehlin teoksessa Livet mellem husene 1971–1980.*

Vuoksenranta, Miira: *Totuuden pyhällä äänellä siunatut. Naiseus ja naisten asema Anna Barbauldin, Mary Robinsonin ja Charlotte Smithin romanttisessa runoudessa 1700-luvun lopun Englannissa.*

Vuorela, Eleonoora: *Kaksi naista ja kuolema. Nekrofilia ja autassassinofilia kuoleman erotisointina 1900-luvun lopulla.*

Kulttuurihistorian väitöskirjat 2017

Aali, Heta: *Merovingian Queenship in Early Nineteenth-Century French Historiography.*

Hakkarainen, Heidi: *Comical Modernity. Witzblätter, Popular Humour and the Transformation of City Space in Late Nineteenth-Century Vienna.*

Lindstén, Helena: *”Olkaa hyvä ja ottakaa. Pankaa sekaan ja kastakaa”. Kahvinjuonti suomalaisten maaseutukotien arjessa ja juhlassa 1920-luvulta 1960-luvun lopulle.*

Oiva, Mila: *Creation of a Market Place: The Polish Clothing Industry, Soviet Union, and the Rise of Marketing, 1949–1961.*

Salmela, Anu: *Kuolemantekoja. Naisten itsemurhat 1800-luvun jälkipuolen tuomioistuinprosesseissa.*